

ÉZERVÁLAHÁNY ÓRA AZ „INTENZÍVEN”

(RENDETLEN JEGYZETEK
EGY RENDHAGYÓ DRÁMÁRÓL)

Egyre biztosabb vagyok benne, hogy az igazi drámák azért időtlenek, azért hatnak, azért örökérvényűek, mert — végül is — rólunk beszélnek, helyettünk szólnak. Az ilyen élő, „működő” drámák a börtünk alá bújnak, ha akarjuk, ha nem. Mint a kullancs puhan, észrevétlenül, de gyakran fájdalmat okozva. A történet, amely velünk is megeshetne, néha egy dán királyfiról szól, máskor Dovre-király háttörzongató birodalmában játszódik, vagy egy kis orosz faluban, valahol az Isten háta mögött, mégis biztosan érezzük, hogy így vagy úgy mi is benne vagyunk. Ki ebbe, ki abba a serpenyőbe jut, de végül bizony mi is megmérünk.

„A „Mégis, kinek az élete?” az ilyen rólunk szóló, örök érvényű drámák katarzisaival hatott rám, és most már — a százhetvenvalahány előadás után — elmondhatom, hogy Ken Harrison történetével mások is így jártak.

Nem hagyott hidegen minket az emberfeletti, vagy inkább nagyon is emberi küzdelem a szabadságért, a méltóságért. Jól felkavart, jól kifacsart mindannyjontokat.

Adatlap

A beteg neve:

Ken Harrison

Életkora: 38 év

Családi állapota: nőtlen

Foglalkozása: szobrász

JEGYZŐKÖNYV- RÉSZELEK

Kiragadott mondatok — az intenzív osztály vezetőjének — dr. Emerson főorvosnak vallomásából.

„Mr. Harrison október kilencedikének délutánján a mentők hozták be, közúti baleset során elszenvedett sérülésekkel, amelyek a következők voltak: törött medencecsont, négy törött borda, melyek közül az egyik átfúrta a tüdőt, valamint kímódult negyedik csigolya, mely megszakította a gerinevelőt. Ezenkívül nagyszámú zúródása, valamint kisebb horzsolása is volt. Mély önkivületi állapotban volt és maradt harminc óra hosszat. A kezelés eredményeképpen minden törött csontja és sérült szövete összeforr, kivéve a gerinevelőt, s ez, valamint egy mentális trauma maradt meg a sérülésből. A gerincvelő esetében az orvostudomány jelenlegi állása

szerint azt mondhatom, hogy javulás nem várható!”

Részlet Ken Harrison tanúvallomásából: „Bíró úr, én nem akarok meghalni, de élni sem akarok mindenedon. Persze, hogy szeretnék élni, de valójában már régen halott vagyok. Csak elsmertelni szeretném ezt a tényt az orvosokkal. Nem vagyok hajlandó elfogadni, hogy ez az állapot bármely értelmezés szerint az igazi étellel lehet egyenlő. Nézzem meg, ahogy itt fekszem! Teljesen magatehetetlen vagyok, még az alapvető testi funkciókra sem képes. Állandó katéter van belém vezetve, néhány naponként átmosnak a beleimet, néhány óránként két ápolónő átfordít, máskülönben elrohadván a főlefkésektől. Csupán az agyam működik hibátlanul, de még ez is hiábavaló, mert nem tudok az általa levont következtetések szerint cselekedni. Bíró úr, értes meg, ha nem lehetek ember, nem kívánok orvosi teljesítmény lenni!

Részlet a bíró döntéséből: „Rendkívül sokatlan úgy ez! Ennek ellenére kielégítően bizonyítva látom, hogy Mr. Harrison bátor és józanul gondolkodó ember, aki elmebeli képességeinek teljes birtokában van; éppen ezért elrendelem, hogy szabadságában ne korlátoztassék.”

Erről a drámáról sokat tudnók mostanában is. Erről az előadásról szívesen beszéltek, vitatkoztak érveket keresve felcavatva, azután nagyokat hallgattak. Élvezem, hogy úgy beszélünk az előadásról, mint az életről, úgy beszélünk Ken Harrisonról a szobrászról, mint egy közös barátunkról. Ezekbe a felcsatán, majd akadékos beszélgetésekbe nem kerülnek színházi szak kifejezések. Nem nyomja agyon a szakmai zsargon, amit a tengeri színház körül lafalytól dolgozatból a színházszerezők akarva-akaratlanul felcsipegetnek.

Ez az előadással kapcsolatban most nem röpöködni a kissé affektíva ejtett egyrészt és másrészt, nem sülydünk el „a koncepció”, a „ritmus”, a „tempó”, a „struktúra”, az „üzenet”, az „olvasat”,

az „effektusok” taglásában, nem kell udvarian végighallgatnom a szópankódást, amit menetrendszerűen kézhez kapok minden bemutatód után, hogy a „lo-va” milyen alacsony (30 éve valóban nem nőtt egy centit sem, s azt hiszem, most már reménykedni sem lehet), hogy a „királyno” milyen aszott lett, a „báronok” mekkora tásák vannak a szeme alatt, és a többiek is meghíztak, lefogytak, megkoptak, hogy rajtam is meglátszik az idő múlása, bizony öszülök, és tizenöt évvel ezelőt kevesebb testem volt és sokkal több hajam.

A „Mégis...” utáni éjszakai beszélgetésekben nem a színházról fecsegtünk, nem a művészetről okoskodunk. Szorongatott valamit izgat minket: egy sors, egy gyötör kérdés: az élet-halál kérdése.

Talán ismét teljesült a vágyam, és ez az előadás sem csupán három órára szól, hanem hetek, hónapok, talán évek múlva is váratlanul fölmerül majd, töprengésre, önvizsgálatra késztet, és ez számomra a színházban a legfontosabb.

Nem volt két egyforma este, minden alkalommal valami megváltozott, a fényugár hol tőlünk jött, hol a közönségtől. Közben előadások születtek, előadások sülydtek el, de ez az „intenzív osztály” lelkes csapatával keményen tartja magát, dacolva az idővel.

ELSŐ LÉPÉSEK

Ken Harrison történetével regényes körülmények

között találkoztam. Leányfalun — Filmgyár alkotóházában — forgattak egy filmet, egy zongoraművész zenészerzőről, aki megtudja, hogy gyogyíthatatlan beteg, napjai megszámlálva, és ezzel a tudattal igyekszik utolsó művét befejezni és életét méltó módon lezárni. A téma természetesen rányomta bélyegét hangulatunkra, kikerülhetetlen volt, hogy forgatás közben is ne az értelmetlen halál méltatlanságáról töprengjünk; példák is előkerültek, Bartók és Kosztolányi, Babits és Karinthy, akik az élet és halál közötti senkiföldjén az írásba, kottába, az alkotás feszülttségébe menekültek.

Egyik forgatás utáni estén mesélte Adám Ottó a darabot, egy szép kis szentendrei nyaraló verandáján, azaz az izgalommal, amelyekkel azokat a drámákat tervezte, amelyekről — ahogya mondani szokta — kirázna a hideg.

A sors kegyetlen finitora folytán még azon az őszön egy vesztélyes, súlyos nyavalyával kórházba kerültem, s majd két hónapot tanulmányoztam az ottani életet. Így ha nem is hiszem, hogy szereinkhez mindent az életből kell merítenünk, mégis elmondhatom, hogy Ken Harrison kalváriájához meglehetősen zaklatott, érzékeny, képlekeny és megdarált voltam.

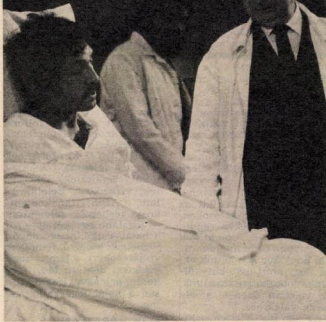
PRÓBÁK, GÜZSBAKOTVE

Ahogy élményeim és emlékeim morzsáit összesöpögtem, a színházi próbákra általában az a jellemző, hogy a színész a mozdulataival, gesztusával, kezével-lábával kúszkodik, ólomlábacson vonszolja magát, lassítva mozog minden porckijája, mervé a teste, néhány métert is kilödvén halad előre, mintha nyakét iszapban mozogna. De akadozva, csikorogva mozdul minden tekintet, minden fűzet, minden gondolat is. Most azonban váratlanul merőben új, eddig ismeretlen és megoldhatatlannak tűnő problémák tornyosodtak elem. Eleinte persze ment minden mint a kari-kacsapás. Az olvasópróbák elsőidítették a sziporkázó dialógusok. Elképrázattak a remek szerepek, helyzetek, jelenetek, a rendelkezéspróbákban. Csak később jött a baj, az emlékrőbákban, mikor már tar-

tottam valahol a figuráival, mikor már nagyjából magaménak éreztem a mondatokat, jeleneteket. Akkor nyíltam belem az igazi félelem. Ezt a tragédiát gúzbakötte kell eljátszani!

Járatlan úton indultam el, egyéni módszert kellett választani a további próbákhoz. Rájöttem, ha kívülről igyekszem megközeleíteni a szerepet, ha azt tartom főkérdésnek, hogy Ken mozgásképtelen, elkések a dialógusokról. Lemaradok a nagy pillanatokról, kívül kerülök a jeleneteken. Itt pedig valószínűleg nem a test vergődése a fontos, vagy legalábbis nem csupán az. A szellem küzdelme, az értelem örvongése, a gyors szikrázó válaszok, a kínosan, néha kegyetlenül sebző összecsapások azt az egészséges Harrisont idézik, aki volt, és nem azt, aki lett. Elhatároztuk, hogy úgy fogunk próbálni, hogy én a beteg ágyban fekszem ugyan, de kezem, a testem, gerincem működő, élő; néha nagyokat rúgtam a takaróba tehetetlenemben, és még így is minden jelenet után kimenekültem az ágyból, körberohantam a szinpadot, s minden szabad ötpercre is, amikor a darabban a kórház másik helyisége szerepelt, trappoltam az emeleti büfébe, ácsorogtam egy kicsit, majd nyargaltam le a lépcsőn kisé megkönynyebülve, szenvedésem színhelyére. Tudtam pedig, hogy az előadásokon ezeket a jeleneteket is benném kell végig feszülni.

Nem akarok betávozni a színházi átélés feszegetésének útvesztőjébe, annyit azonban el kell mondanom, hogy ezeken a próbákon új fénytörésbe került számomra, ez az örök kérdés. Mert igaz — ha gyerekesnek hangzik is —, hogy néha kicsit királynak éreztem magam, máskor bogaras Hyggins professzornak, vagy zsestest: Astrovnnak — hogy mikor Jágót próbáltam, mindent összeszedtem napköztem, amit felhasználhattam: a párdíjazástól a vilám-mozdulatokig, a villogó szemektől a villogó fogakig, zsonglómutatványoktól a vad rohanásig; vagy épp az ellenkezője volt: Trepljov tucatnyi alakból összerakosgattott tétovázóan, szögletes gesztusai, merengő szeme, lekésett fájdalmas mozdulatai; szóval apró megfigye-

lésekből, gesztusokból, mozdulatokból építettem eddig a szerepeimet, s most váratlanul kiderült, hogy ilyenfajta kívülről jövő segítség nincs. Most magam vagyok! De igazában még az sem, csupán egy emlék. Az egészség, a száguldas, az aktivitás emlékéből, főleg ezek hiányából kellett építgetnem Ken alakját. Hiszen egy szobrászról van szó, akinek nemcsak munkája, hivatása, szerelme a mozgás, a fizikai teremtmő örök, hanem az élete is.

De hogy tudnám ezt érzékelteni?

Mint a nyomozó vizslatnak a külföldi előadások fényképeit, miként oldhaták meg angol, svéd, lengyel, japán kollégáim, hogy mozdulatlanok birjanak maradni, mégis éljen, lüktessen, siterregjen minden. Ennél rafináltabb kinszenvedés aligha van. Mozdulatok nélkül létezni, gúzba kötve harcolni, érvelni, hatni. Ez szinte megoldhatatlannak látszott.

Egy-egy próba után veszedelmesen közel kerültem Ken Harrison igazságához. Igen! Ez kibírhatatlan. Ez nem élet, csupán megalázó, értelmetlen vegetálás. Ha az ember nem lehet ember, ha minden pillanata gépektől függ, minden funkciója orvosi bravúr, akkor mi nek? Minek minden? Igaza van Emerson főorvos úrnak, igazva van Scott doktornőnek, igazva van a bírónak is, de mégse. Hogy lehetne méltósággal elviselni, hogy az ember nem lehet ember?!

A SZERZŐ

Nem emlékszem, hogy elolvastam volna valaha is tüzetesen bármilyen szerződést. A személytelen sablonsorok alá kanyarítottam a nevemet — balek módon —, de Isten tudja, eddig valahogy nem történt bajom belőle. Drámaíró szerződésével eddig nem találkoztam.

Brian Clark szerződése volt az első, amelyet — bár avatlatlanul — de mint egy izgalmas egyperces novellát — tüzetesen pontról pontra elolvastam, s mondhatom, levett a lábamról. Sőt ezután kezdett el igazán érdekelni az író mögött az ember. Bár szakmai berkeken örök és megalapozott igazság, hogy megdicsőült szerzővel könnyebb együttműködni (ez számos példával magam is tanúsíthatnám, ha nem örízmem titkaimat hét percet alatt), most ez a szerződés-szöveg szakértelmével, lényegretörésével, színház-érzékelve felcsigázott és lebillensélt. Brian Clark fotókat kért a főszereplőkről, eligazított eddigi pályafutásukról, néhány eddigi játszott szerepünkre is kíváncsi volt — amivel gondolom — gyors képet akart kapni arról, hogy drámáját milyen műfajú színház akarja játszani, milyen fajú súlyú színházakkal; ezen kívül két főpróbát akart látni, a bemutatót természetesen, ehhez repülő és színházjegyeket igényelt és előszószótlyú szállodát, regge-

Mensáros Lászlóval

livel. Imponált, de egy kicsit óvakodtam is tőle. Milyen hűvösen előkelő, színházi mérnök érkezik ide, lehangozó követelésekkel, szótagszámomkeréssel, szórólhasogató, általános iskolai tanfelügyelőséggel?

Mr. B. C. a szerződésben azt is kikötötte, hogy nem hajol meg a bemutató után, gondolom, felkészülve rossz meglepetésekre is. Ezt az elhatározását — miután végignézte a két főpróbát — büszkeségünkre megváltoztatta, s nem is egyszer jött ki velünk együtt a közönségre vasutasít. (S azt csupán zárójelben biggyesztem ide, hogy az alapos szerződésben arra nézve nem volt passzus, hogy a bemutató után a Hungária mély vízében, majd pirkadatok a Fészek bányában a világ egyik leg-sikeresebb szerzője angol gyerekdalokat fog énekelni, majd magyar virágénekek tanulásába kezd John hűség kórházi szolga és kobold gitárkísértevel.)

TARSAIM

Tolnay Klári sóhajtotta egyszer, hogy nekünk színházaknak is úgy kellene egymással játszaniuk, mint ahogy a halónküli légtornászok dolgoznak a cirkuszban. Figyelné a partner minden mozdulatát, minden szemvillanását. Egyetlen rossz mozdulat végzetes lehet, tragédiát okozhat.

„A „Mégis...” szereplői, úgy értem, úgy dolgoztak együtt, mint a trapéz akrobatái. Hadd mondjak így nyilvánosan is köszönetet Scott doktornőnek, aki szigorú szemüvege mögül árkus szemekkel vizsgálta ághoz béklyózott betegét, egy pillantásból értette a bajt, vizet adott, szempillát halászott ki könnybeúsó szememből; az acélszívű Anderson főnövének az az újone nővérekének, akik felváltva törölgettek, püderoztak, a dögletes kánikulák napokban jeges ruhát raknak zakatoló szivemre, pántámat igazgattak, emelgettek, forgattak, egy percre sem lazítva az intenzív osztály rendjét; s végül de nem utolsó sorban Johnnak, az örökvidám, notáskedű műtőfőnök, aki botorkált, fésülgetett és be-bekukkantott a portálból, hogy rendben megy-e minden, nem kell-e egy kis extra segítség.

TARGYAIM

A tárgyakkal a színházban fontos szerepük van. Meghatároznak minket, hírt adnak a szádról, a kontinensről, a városról, családról, és kíméletlenül árulkodnak az emberről. Ahogy az életben — persze a színpadi életben is — egy könyvet a kezünkbe veszünk, egy levelet feltépünk, ahogy valaki cigarettára gyújt, átad egy virágcsokrot, tükörbe pillant, óráját csörgeti, kalapot emel, megigazít egy félrecsúszott nyakkendőt, homlokát törli, bekap egy falatot, kortolyt egyet, búcsút int... mind egy-egy fecsegő adalék a jellemről, a karakterről.

Ken Harrison esetében ahogy a mozgásról, úgy a kellékek segítségéről is le kellett mondanom. Nem maradt más számomra, mint napról napra, újra és újra lajstromba venni a tárgyakat, amelyek körülvettek, s amelyeket nagyon is korlátozott pillanatossággal befoghattam. A mozdítható, fordítható, ülőhelyeztető hajtható életet jelentő gépeket, csöveket, ábrítókat beépített ágyból, ki tudja hányezerszer járhattam végig szemmel az utat, amit Ken szeme járhatott, és hányzszor pihent meg tekintetem az éjeljeszekrényen, a friss vízzel teli szép formájú kancsón, kissé hátrább a csillagzó oxigén-maszkon, a jobb kezem fölött néha barátságosan csilingelő infúziós palackon; elcsodálkoztam, hogy milyen hidegké keményedik a fény egy székfémre, egy vényomás-mérő vagy egy injekciós tűn, és milyen vidám intermezzót jelent, mikor John műtőszolgá, a „Cats” valamelyik melodiáját füttyörészve becserélt a parányi szobába, zörgő borotváló-szobázaival.

Aztán újra egyedül maradtam a tárgyakkal, a hangokkal, amelyek a beteg szobráznak azt is bejelentették, hogy számára nincs többé napfény, nincs többé ki, amelyből elő kell varázsolni a szobrot, nincs gyorsaság, nincsenek évszázok, színek, illatok, kefézések... Ezen a szemmel befogható három méteres körhízszeleten kívül nincs semmi, csupán az élet lát-szata, iszonyatos erőfeszítések árán. Ilyenkor világossá vált előttem, miért kell ennek a szobráznak olyan vad kíméletlenséggel felégetni minden hidat, amely az igazi élettel köti össze, miért kell olyan rémülettel elkarnia a fejét Clara dok-

tornó túlságosan is személyes emberi gesztusai elől.

Nem tudnám megmondani, melyik előadásom kerültem váratlanul baráti kapcsolatba a kis televízió kamerával a betegágyam fölött. Közérteklében, bankokban, közlekedési csomópontokon látni ilyeneket, jelenlőségük világos. Egy mesterséges szem, amely figyel minket, lefelé, fejlejt, azonosít. Azt azonban ritkán gondoltam végig — s talán nem is vagyok ezzel egyedül —, hogy a figyelőrendszer másik oldalán is van valaki. Létezik, lélegzik, lelkizik, szereti vagy unja a munkáját, elmereng, szóval él. Belémhasított az is, hogy filmforgatásokon, televíziófelvételeken rendezők, színészek, operatőrök és a többi filmszínalók vajon hányzszor gondolnak arra, hogy amit összehajlítunk, dobba pasziroztunk, az valóban üzenet, amely meg van valakihez.

Az én kis házitelevízióm, bizony minden este üzentem Scott doktornőnek. Tudtam, hogy ő ott van a lánc végén, ha nem reagál is kétségbeesett tekintetemet, tudtam, hogy nem üres lyukba nézek, nem gyerek-korom itt repül a kismadár üvegcséje bálum rám, hanem egy ember. Valaki, aki figyel!

ELLENSEGEIM

Oroszlántól, tigristől, kígyótól talán nem szegény félni. Gyilkos pókoktól sem. Nem szegény a vízbefú-lástól, fagyhaláltól, lavinától való rettegés sem. De legyekről, meztől, tülbugzó fűtőket megátkozni, szememre hulló porszemektől transzba esni, ez azt hiszem, mindenképpen megalázó. Mégis, minden előadás előtti fohászom így hangzott: „Óvj meg isten a legyekről, szorgalmas fűtőktől és mindentől, ami váratlanul a tonkoma szaladhat, a szemembe pottyanhaj.”

Egyik karácsonyi ünnep-napon, amikor delután és este is ezt a drámát játszottuk, a második előadásom hirtelen rosszul lettem. Kalimpalt a szívem, előntöt a víz, akadozott a lélegzetem. A játszóársak arcáról próbáltam leolvasni, hogy pillanatnyilag éppen hogy mutathatok. Vízet kaptam, gyors segélyként jelys borogest, és közben folyt az előadás tovább, működött a kórház, látszólag rendben. De egy pillanatra kajánul végre hasított, hogy most bőgre kiderül a csalás, most egyszer és mindenkorra lelepleződik a nagy hazugság: a szín-

ház. Itt fogok megdőglenni a mindent tudó műszerek között, orvosok, főorvosok, nővérek, főnővérek remélt tekinteténél pergőzűben, a világ egyik legkorszerűbb intenzív osztályán!

HALÁLAIM

Alig van olyan halálaim, amibe ne múltam, ne nyúltam volna ki, színészéletem közel húsz éve alatt. Elégtem máglyán, elpusztultam mérgezett kardtól, fölfordultam arzénos víztől, lefőttem, felváltam az ereimtel, ereszteltem önszántamból golyót a fejembe, felakasztottak, lefejeztek, kiharítottak, vízbelettek. Befeléáradtam. Azon tanakodtam, hogy kérhetnék felmentést — legalább egy-két évre — a halálól kő, hogy könnyöröghetnék könnyű, felhőtlen vígjátékokból, s lám, a sors másképp döntött. Most lekesen, öröngyve, hisztérikusan a halál jógaért harcolok.

EGY VÁRATLAN TALÁLKOZÁS

A repülőgépen London felé lézasan bogaraszttam a lepedőny „Daily News-t”, hátha fölfedezem valahol a „Mégis...” szigetországi előadását. Bátrán mentem volna oda, hiszen Brian Clark szobán gyakran mondta, de újságban is nyilatkozta, hogy a mi előadásunkat a rengeteg bemutatott között azonnal az angol után jegyzi. A londoni ísbemutató fotóiról látsábol ismertem az angol színészeket, közöttük elsősorban a törékeny, fekete, markánsarcú Tom Contit, aki először játszott a Ken Harrison színpadon. Az előadást azonban már levették műsorról, hihetetlen sikeresztrán. Így hát erről az élményről le kellett mondanom. Aki azonban színházast akar habzsolni a kódos Albionban, válogathat bátrán. Így én is szinte tobzódtam Shakespeare mester műveiben. A káprázatos Barbican Színházi centrumban a Szentivánjéi álmat láttam, és a IV. Henriket. Stratfordban három előadást is elcsíptem, engyulgentem a Covent Garden Bohéméletén, leestem az állam az új Nemzeti Színház félelmetes színpadtechnikáját bálumva. Megtánoztam a terroristák bombájá szaggatta ember és lötétemek láttán a Regent-parknál, egy köpönyvér szállásomtól, földhöz lapított a Concord repülőgáris árnyéka és dübörgése Windsor felé ment, egyik éjszakai sétámon pedig a királynőbe „botlot-

tam”, aki a Brook Streeten a kanadai követségről lépett ki, és a kis bámeszkódo csoport tapsától kísérve áll be címeres autóbátárjába; de mindezek eltörpültek ahhoz képest, mikor egyik este hazazérve házimenem odúnyí étközönyháijában szembeálítottam magam Tom Contival, aki — mint később kiderült — a ház régi barátja. A fényképek-ről azonnal felismertem, de ami a meglepőbb, ő is úgy viselkedett, mint aki ismer engem. Gyakran találkoztam már hasonló, megmagyarázhatatlan szituációval. Néhány perc múlva a színes klub felé mentet úgy beszélgettünk, mintha ki tudja mióta ismerünk egymást. Ha eddig hitetlenkedtem volna, most bebizonyosodott, hogy Shakespeare, Csehov, Shaw és Ibsen kapocs különböző kontinensen élő emberek között, hát még ha azonos a hivatásuk, hát még ha — mint Tom esetében — egy ember, egy közös „barát” a kapocs, a kinek kalváriáját egyformán végjártuk.

Egyáltalán nem lepett meg, hogy a kis törékeny embernek hatalmas Ford autója van. Nem lepett meg a rendtelenség sem a nagy autóban, forgatókönyvek, szereplők, kígyónyí színes sál, sapka, úszónadrág, esernyő, gyerekljátékok — egy pillanat alatt otthon éreztem magam. De nem az ismerős tárgyak tették a meghitt hangulatot, hanem a beszélgetés, amely időről időre zátonyra futott szegényes angolom, és amely mégis pereek múlva má a legszörzőbb problémáinkra keresett választ, a színház értelmező mediátunk, értelmelenségéről kesereg-tünk.

A „Király Fegyverben — a londoni Fészekben — pedig már talán furcsa is lett volna, ha nem Shakespeare-ről áradoztunk volna, a „nagy gazemberről”, addigra már komoly csoporttal duzzadva idős, fiatal, kortalan színészekkel kibővülve keresgéltek Macbeth titkát, analízáltuk a Leart, és a számomra addig ismeretlen Macskákat vesztűk ki kegyetlenül. Néhány nap múlva Conti és barátai egy általános iskola színjátszó előadására hívtak meg, ahol gyerekeik szerepeltek, majd együtt ücsörögtünk egy pub előtt a járdán, a „Good” előadása után, ahol a köződés és szereplők elmékedtek a darabról, de talán inkább a történelemtől, és talán mondanom se kell, hogy a dráma sztárja a Pesten is jól ismert legen-

Piros Ildikóval, Papp Jánossal és Koltai Jánossal

dás Oberon, a nagyszerű Allen Howard is ott támasztotta a falat, fáradt energiatlan, fakóvászson katonaruhában, vastag szemüveggel az orrán, hóna alatt akttatáskával, egy pohár sörrel a kezében.

ZÁRÓJELENTÉS HELVETT

Úgy érzem, most először, egy kissé kapkodva az események elé szaladtam. Igazában akkor érzek kény-

szert, hogy elmélkedjek, néhan írjak is valamit egy-egy különlegesen kedves szerepéről, ha el kell búcsúznom tőle, ha száműzik a színpadról, kiszorítják az új darabok. Még ha közben néha bele-bele is fáradtam némelyikbe, szomorú érzéssel tölt el a látvány, ahogy a díszleteket a nagy teherautó a zúzdába viszi, mikor egy-egy ruhadarabomat váratlanul viszontlátom, egy friss darab valamelyik

figuráján, ilyenkor hirtelen megérezem, hogy most kell észnél lennem, hogy megőrizzek egy-egy pillanatot, amit fotó, film, hangszalag nem tud megőrizni.

Ezer valahány óra nem kevés, elosztva évekre, különösen nem az. Ken Harrisontól még nem búcsúzok. Nem tudom, meddig játszunk még ezt a drámát, meddig leszek még összebilin-cselve, kalodába zárva a bátor szobrasszal. De min-

den este valami különleges, kihagyezett érzékenységgel indulok a színházba, megvívni a csatát önmagammal, ellensegeimmel, barátaimmal, a közönséggel, az emberi szabadságért, és minden este hitegetem magam, néha el is hiszem, hogy ez a játékunk is egy kicsit más, egy kicsit több, mint egyszerű pojácáskodás, mint — a számomra egyre nehezebb — tét nélküli, értelmetlen magamutogatás.